

Zoran Grgič

Moji modeli avtomobilov

Rojen sem bil leta 1958 v Zagrebu, torej sem že vsaj starejši pionir, če ne že kaj več. Moja starša in starejši brat so se ogromno selili. Oče je bil namreč od leta 1945 do 1963 zaposlen v takratni JLA. To je posledično pomenilo stalno grožnjo »prekomande«, kot se je to takrat reklo. Sam sem na srečo preživel le eno tako selitev, pa še te se ne spomnim, saj sem bil star nekaj več kot eno leto, ko smo se iz Zagreba preselili v Ljubljano in tu ostali. Ljubljančan sem še danes. Sem soprog, oče dveh odraslih otrok, glede morebitnih vnukov mi ni še nič znano.

Že osemindvajset let delam v dijaškem domu kot vzgojitelj. Delo z mladimi mi ogromno pomeni in je zame močan vir energije. Doma imam krasno družino; zdaj sta doma sicer samo še soproga in hči, sin se je že pred leti odselil na svoje. Obe dekleti sta v času, ko sem jaz prost (večinoma je to dopoldne), v službi oziroma na predavanjih. Tako me ne »motita« pri mojih prostočasnih konjičkih, ki seveda zahtevajo svoj čas.

Veliko zadovoljstva mi v zadnjih letih nudi zbiranje modelov avtomobilov in v manjši meri tudi motorjev. Z veseljem jih razkažem prijateljem, znancem in tudi drugim. Zato je tudi marsikatero darilo, ki ga od njih dobim, v povezavi z mojim zbiranjem, saj vedo, česa se najbolj razveselim.

Zbiranje tega in onega

Spomnim se, da sem že od majhnega vedno nekaj zbiral – samiiniciativno ali po zgledu drugih. Tako so šli skozi moje roke stripi. Prebiral in zbiral sem Alan Forde, Asterixe, Zvitorepce in še nekaj drugih. Še vedno jih imam, a so večinoma pristali na podstrehi. Nekaj časa sem sestavljal hiške za miniaturne železnice, modelčke avionov, celo ena ladja – bila naj bi ena izmed Kolumbovih ladij, a se ne spomnim več, katera – je bila med njimi. Tu se je bolj ali manj zataknilo, saj sem ugotovil, da mi natančno sestavljanje ne gre preveč od rok, pa tudi z barvanjem sem imel nemalo težav. Še zdaj mi je ostalo tudi nekaj albumov znamk, kar je bil tudi eden od mojih zbirateljskih konjičkov.

Skozi leta, še posebej v času srednje šole in študija na fakulteti, se je povečevalo moje zanimanje za glasbo in film, oboje je ostalo aktualno do danes. V sedemdesetih letih sem takoj po njihovi izdaji kupil svoje prve vinilne plošče (*Pink Floydov – Dark Side of the Moon, Wish You Were Here, Animals*). Žal je trajalo še nekaj let, da sem si lahko privoščil kolikor toliko spodoben gramofon, ki ni preveč spominjal na stružnico. Na vrsto so prišle še avdio kasete, CD plošče, video kasete, DVD-ji, Blu-ray plošče, mp3-ji in drugi formati v glasbi in filmu na raznih medijih... Vinilne plošče so se za nekaj let umaknile »v ilegalno«, kar je bila splošna usmerjenost. Gramofon je postajal odlagališče za kramo; lahko je minilo več mesecev, preden sem ga zagnal. V zadnjih letih so se spet bolj množično pojavile – na novo izdane ali celo čisto nove – vinilne plošče, kasete... Kar je spet zagrabilo tudi mene. Tu prihaja na plan moja volja po urejenosti in urejanju, kar sicer ni moja vrlina. Soproga pravi, da so to zelo očitno stvari, ki mi veliko pomenijo. Zanje najdem več kot dovolj časa in volje, da je vse tako, kot mora biti. Vinilnih plošč imam zdaj okoli štiristo (400), a to je v primerjavi s prav(overn)imi avdiofili menda zanemarljivo malo, saj gre pri njih za zbirke več tisoč kosov! Tudi še nikoli odprtih in neigranih, morda celo zelo redkih primerkov. Če pa je to še prvi print ali kaj podobnega, imajo še posebno, čustveno, zbirateljsko in materialno vrednost. Na enem od sejmov

gramofonskih plošč mi je nek prodajalec zatrjeval, da ima kar petnajst različnih izdaj ene in iste plošče!?!

Zbiranje modelov avtomobilov (in motornih koles)

Začelo se je spontano, a precej verjetno z neko mojo tiho željo in namenom. Najprej sem male avtomobilске modele kupoval sinu, da se bo z njimi igral. Skoraj tako kot z Lego kockami, ki sem jih na koncu z veseljem sestavljal predvsem jaz, sin pa je ves nesrečen in nemočen zraven gledal ali pa je v tem času spal, da me ja ne bi motil. Avtomobilčki so bili tako bolj ali manj le razstavljeni na kateri od polic. Če se je z njimi že igral, je ravnal z njimi skrbno in previdno. Kako pa naj bi drugače, če pa ga je »fotr« drugače postrani gledal! Potem je zanj prišlo obdobje, ko ni bilo več zanimivo v sobi imeti takih reči, ki bi lahko bile videti kot igrača. Seveda sem njegov »dar« z veseljem in z obema rokama pograbil. Izgovor ni bil več potreben, lahko sem jih začel zbirati zase. Potem pa se vendar ne spodobi, da jih imam le pol ducata ali kakšnega več!

Na začetku si niti nisem ustvaril nekih meril oziroma sita za zbiranje. Eno je le bilo: želel sem imeti modele avtomobilov v merilu 1/18, saj so se mi taki zdeli ravno prav veliki in ne premajhni. Večina detajlov je pri tej velikosti solidno vidna, čeprav je to odvisno tudi še od proizvajalca, kvalitete in podrobnosti izdelave.

Razlike so tudi v materialu: večina jih je kovinskih, z nekaj dodanimi plastičnimi deli (»stekla« ipd), t. i. die-cast; nekaj jih je iz resina (material iz smrekove smole), kjer pa detajli niso tako vidni. Od proizvajalcev prednjači [Ottomobile](#), njegove cene se gibljejo od 20 € naprej – celo do gromozanskih 39.900 € za model [Ferrarija](#) (v velikosti 1/10).

Večino novih modelov se dobi v razponu med 20 € in 100 €, rabljene /second hand (t. j. iz druge roke) od nekaj € do cca 100 €. So pa tu tudi izjeme, predvsem ko gre za višje cene.

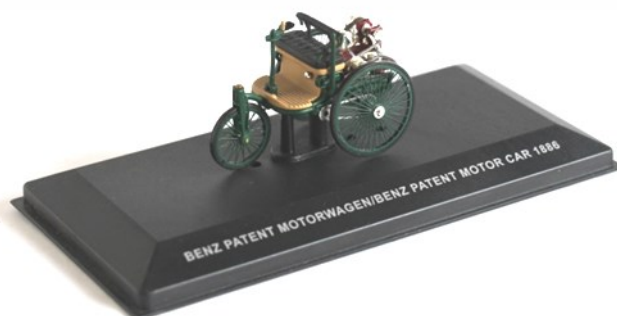
Zbiram tudi modelčke motornih koles, a teh imam le okoli 20. Zbiranje se je začelo na podoben način kot pri avtomobilih, le da sem jih kupoval hčerki, ker se je navduševala nad pravimi motornimi kolesi. Tudi večina teh je v merilu 1/18. Modelčki so bili zanjo bolj za »okras«, ne za igro. Ko se jih je naveličala, so tudi ti pristali pri meni.

Viri nabave

Ko sem začel torej bolj odločno z zbiranjem, sem se ciljno usmeril predvsem na avtomobile v velikosti 1/18. V roke mi je tu in tam prišel še kak model v merilu 1/43, predvsem takrat, ko nisem nikjer dobil zelenega primerka v merilu 1/18. Tako se je tudi manjših modelov z leti nabralo okoli 70. Pri teh nista bila tako pomembna proizvajalec in material, prisotna je bila le želja po čim več detajlih. Zato sem več iskal več med rabljenimi oz. second hand primerki, ki se jih veliko dobi prek interneta (Bolha, ebay...). Za vse avtomobilčke, kupljene na ta način, se cene da (z)barantati.

Tudi nekatere spletne trgovine, ki prodajajo nove primerke, ponujajo tu in tam še kakšnega rabljenega, navadno pa z zasoljeno ceno. Nekaj spletnih ponudnikov modelčkov je tudi pri nas, večina pa je v tujini. Posamezne modelčke tu in tam prodajajo celo v salonih »pravih« vozil, npr. na oddelkih za dodatno opremo, rezervne dele, brandovska oblačila ipd.

V Ljubljani se v to smer, po mojem mnenju, najbolj trudijo pri Mercedesu. So pa tovrstni modelčki navadno precej dragi. Tako je stal model prvega Benzovega avta (Benz Patent Motor Car, v merilu 1/43) okoli 80 €, a sem si ga vseeno privoščil.

Prelomni trenutek

Pred leti je soproga pripravljala razstavo v muzeju, kjer je zaposlena. Omenila je, kako fino bi bilo, če bi lahko sredi prostora postavili pravega Fičota (*Zastava 750*), ki bi simbolično opozarjal na množično proizvodnjo in rabo. Pravega Fičota za razstavo bi verjetno bolj težko priskrbel, a to mi ni dalo miru. Zato sem začel brskati med modeli avtov. Ni minilo dolgo, ko sem malega Fička našel na spletu. Takoj sem ga naročil in ga hitro tudi dobil. Rdečega.

Zagrabilo me je: nabavil sem še svetlo modrega, takega s »smrtnimi« vrati (tako so imenovana zaradi nepreglednosti, ker so se odpirala nazaj, kljuko pa imajo spredaj). Potem so sledili še drugi. Tisti množični iz 60. let, ki smo jih po slovenskih in oziroma jugoslovanskih cestah videli največ (hrošč, katr(c)a, spaček, wartburg, žaba,...).

Pa tudi nekaj pravih starodobnikov (Ford-T in drugi) sem vključil.

Če sem modelčke kupoval samo zaradi sebe, sem se usmeril predvsem na malo starejše modele avtomobilov - tiste do začetka devetdesetih let. Ti so mi bili najbolj všeč. Večino sem (i)zbiral po avtomobilskih znamkah in manj po proizvajalcih modelov, za posamičen model avta pa je lahko odločil tudi namen avta, npr. taxi, reševalni, policijski, gasilski, celo mrliški (slednja dva sta predelava znamenitega *Forda-T*).

Znotraj avtomobilskih znamk (naštel jih bom po abecedi) se je največ nabralo naslednjih: *Citroen, Ferrari, Fiat, Ford, Mercedes, Peugeot, Renault* ... Kar nekaj je še drugih znamk *Aston Martin, Chrysler, Lada, Maybach, Mini, Opel, Rover, Smart, Trabant, Volvo, Wartburg* idr., da ne naštevam vseh.

Zelo sem si želel, da bi lahko zbral vse tipe avtomobilov, ki smo jih imeli doma, tako pri meni, kot pri soprogi, a to mi ni povsem uspelo, vsaj ne v najbolj želenem merilu in še manj v ustrezni barvi. Nekaj pa jih vendarle imam, a po večini v merilu 1/43.

Kar nekaj modelov avtomobilov Formule 1 se je nabralo v moji zbirki, pri izbiri pa je tu v prvi vrsti odločal dirkač, ki mi je bil pri srcu in je takrat zasedal sedež v avtu. Formulo 1 spremljam že krepko čez 20 let. V tem času se je izmenjalo nekaj dirkačev, za katere sem navijal, najbolj sta mi pri srcu Mika Hakkinen in Kimi Raikonen. Pri Michaelu Schumacherju pa je šlo od popolne nesimpatije do simpatije – ob povratku v Formulo 1.

Zanimiv se mi zdi tudi primer (takrat) tekmovalke serije Indy Danice Patrick: imam seveda tudi »njen avto«, saj je ena redkih tekmovalk, ki se lahko kolikor toliko enakovredno kosa z moškimi sotekmovalci in ima celo eno zmago v tej kategoriji, v letu 2008!

Ogledam si tudi marsikatero oddajo Top Gear, to sicer predvsem zaradi treh voditeljev te oddaje. In, nenazadnje, rad vozim tudi sam in rad zamenjam avto vsakih nekaj let, če je le mogoče (Lada Samara, Fiat Punto, Lancia Dedra, Citroen Xantia, Kia Clarus, Daewoo Leganza, Nissan Primera, Nissan Qashqai, Peugeot 3008, Kia Sportage od začetka avgusta 2015 do danes. Poleg tega sem imel vmes še skuter Piaggio MP3 LT400. V družini pa je tudi Mini One, ki pa ga pretežno vozi hči in le včasih midva s soprogo.

V moji zbirki se je znašel tudi model kakšnega filmskega avta, recimo James Bond in njegov *Aston Martin DB Mark III*, James Dean in njegov usodni *Porsche Spyder* letnik 1955.

Našlo pa bi se tudi nekaj takih, ki so me impulzivno pritegnili, a niso bili del že omenjenih kontekstov.

Kje hranim svoje modelčke

Po znamkah, le da ne v abecednem vrstnem redu, so moji modelčki zloženi v dveh vitrinah v dnevni sobi. Prav zanimivo je, kako sem prišel do vitrin v dnevni sobi. Ideja sploh ni bila moja, vsaj v začetku ne. Moji avtomobili so najprej našli svoje mesto na vrhu knjižnih omar, a prostora je zaradi naraščajočega števila modelov začelo zmanjkovati. Kam torej? Takrat sta mi soproga in hči (blagohotno) predlagali, naj poskusim najti rešitev v obliki zaprte vitrine ali česa podobnega. Nisem si pustil dvakrat reči in znanec mi je kmalu naredil lično in prostorno vitrino, ki je prav lepo dopolnila drugo opremo dnevne sobe. Ker pa me je strast zbirateljstva že

zagrabila z obema rokama, je začelo zmanjkovati prostora tudi tam, čeprav sem to skušal prikriti. Naročil sem še eno podobno vitrino in »nenapovedano« dopolnil dnevno sobo. Doma je bila huda ura, čeprav se mi je zdelo, da ne bo nobenega nasprotovanja. Strast zbirateljstva je naredila svoje. Avtomobili so se množili, vitrini sta se polnili ... Čeprav sem kupil še štiri nove police, je vse bolj na tesno.

Moja zbirka obsega danes okoli 200 modelov avtomobilov v velikosti 1/18. Vse modele formul sem zaradi prostorske stiske preselil v vitrino, ki jo imam v svoji sobi (svojem brlogu, ki mu hči pravi »man cave«). Tam imam tudi večino modelčkov velikosti 1/43, stene pa sem dopolnil še z nekaj plakati na to temo.

Morda še tole: za okoli 100 avtomobilov v merilu 1/18 in nekaj manj tistih v merilu 1/43 sem zadržal tudi originalno embalažo, saj ima avto ob morebitni prodaji večjo vrednost. Majčkeno postaja nerodno, ker je škatel na podstrehi tako veliko! Nekateri zbiratelji pa menda modele pustijo kar v škatlah in jih sploh ne odpirajo.

O razstavi

Pri zbiranju me je torej močno pritegnilo starejše obdobje avtomobilske industrije. Nekateri bi to označili kot nostalgija – kaj pa vem, morda res. Na razstavi bom skušal predstaviti nekaj skupin modelov, ki so se oblikovale skozi opisane kriterije (i)zbiranja. Posameznih modelov in modelčkov ne bom označeval posebej, saj so ljudem dovolj dobro poznani kot skupine. Želim si, da bi vsaj nekateri obiskovalci mojo zbirko prišli pogledat s svojimi otroki ali z vnuki. Lahko jim bodo pokazali, s kakšnimi avti so se vozili, morda se bodo zbudili kakšni spomini, ki jih bodo povedali tudi drugim. Verjamem, da bo tu in tam slišati kaj podobnega kot: *»O, glej, čisto takega smo pa mi imeli doma, vsi sosedi so ga prišli gledat...«*

Ali pa (ob kakšenem Fičotu mogoče): *»Joj, s takim smo se pa mi peljali na morje, pet nas je bilo notri! Prtljago smo kar na streho privezali, avto je bil tudi čisto poln, še psa smo vzeli s sabo. Na Črnem Kalu smo se morali ustaviti, ker je avto zakuhal. Oče je šel iskat vodo in je klel, mama pa je v tem času za nas pripravila malico, kruh pa čebulo, kakšen paradižnik, klobaso in malinovec. Pot do morja je bila še tako dolga!«* Časi brez podatkov o izpustu, brez navigacije, ABS-a, sistema proti zdrsni koles, servo volana ... Ah, ti zlati časi! No, verjetno bi temu vseeno lahko rekli nostalgija v pravem pomenu besede, saj se v resnici ne bi odrekel udobju in varnosti sodobnih avtomobilov!